

nástroj své nerozhodnosti; atd. V této instrumentální zápletce je rozehrána sartróvská dialektika „bytí pro sebe“ a „bytí v sobě“. Bytost je střídavě subjektem, který si vybírá sebe a své cíle, a zvnějšku nazíranou a svévolně využívanou věcí. Stává se jí pak i subjektivně, jakmile na vnější nároky přistoupí a přijme roli, v jaké ho druzí chtějí vidět. Až v karikaturní nadsázce je antinomie „pro sebe“ a „v sobě“ předvedena v Ludvíkově svůdcovské technice: nabízí sváděné ženě její vlastní ideální sebestřednost, apřijímaje -jako druhá lidská bytost - její sebestřednost za svůj, dává mu objektivní platnost, činí z něho skutečné lidství - ale jen proto, aby se ženy zmocnil jako předmětu. Helena si stěžuje ne docela právem, že za ní Ludvík přišel v masce. Nasazovala mu ji přece sama. Ale on to s ironickým zadostiučiněním snesl, protože se mu maska hodila. Aby se masky zbavil, nechal šiji znovu nasadit. Osvobozuje se tak, že se naučil masek, podvrhů, podvržených hodnot využívat. Utrazuje vyhlédnuté oběti v jejich autostylizačních klamech a tím je pro své účely dále vzdaluje jejich totožnosti. Tady se svoboda druhých nestala podmínkou svobody vlastní. Pořád ještě platí, že „peklo jsou ti druzí“. S druhými se nakládá jako s prostředky a s prostředky se zlehčuje i cíl. Demystifikátor je mystifikátorem a nevyhnutelně zmystifikuje i sebe. A tak všechny jeho podstatné snahy ústí do prázdna, protože jeho sebeurčení je toliko negativní. Pokaždé *nalézá* skutečnost v tom, co uniká, co patří minulosti; přirozenou kontinuitu svého života považuje za přerванou násilným zásahem zvenčí; ženou jeho života byla Lucie, které nedosáhl; nenávisť jeho života je Zemánek, kterého nedokáže zasáhnout; k folklóru je přilákán jeho zubožeností a vyhasínáním, jeho minulostí, opuštěností „skutečným světem“. Unikla mu autentičnost účasti na dějinách, unikla mu, Lucii- ným útekem, autentičnost všednosti. Nerealizovaná pomsta je porážkou jeho skepsy a kritičnosti.

Nerealizovaná pomsta je rozhodujícím místem románu. Pro Ludvíka je místem rozhodování. Může pokračovat v trapné už roli oběti a neukojitelného žalobce, může se obrátit jinam.

Přijde půlobrat. Na jedné z nejposlednějších stránek románu čteme: „./... / čím bylo prostředí zahradní restaurace lhostejnější a hrubší, čím víc nás obklopovalo svým hlučným nezájmem, vytvářejíc z nás opuštěný ostrov, čím nám bylo teskněji, tím více jsme se obraceli sami k sobě, hráli tedy spíš sami pro sebe než pro jiné, takže se nám podařilo zapomnět na všechny kolem a učinit si z hudby jakési okružní, uvnitř něhož jsme byli mezi hlučícími opilci jako v skleněné kajutě spuštěné do hloubi studených vod.“ O téhle skleněné kajutě neslyšíme poprvé. To je přece batysféra, v které jsme se pouštěli do